

USAID
ამერიკელი ხალხისგან

საქართველოს
ახალგაზრდა
იურისტთა
ასოციაცია

თავისუფალი, სამართლიანი და
თანასწორი საარჩევნო-პოლიტიკური
ციკლი 2019-2022 წლებში

საინფორმაციო ბიულეტენი №21
ივნისი, 2021

თბილისი, 2021

ხელმძღვანელი:

ვახუშტი მენაბდე

ავტორი:

ნანუკა ყრუაშვილი

საინფორმაციო ბიულეტენის მომზადება შესაძლებელი გახდა ამერიკელი ხალხის გულუხვი დახმარების წყალობით, რომელიც აშშ-ს საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID) მეშვეობით იქნა გაწეული. ბიულეტენის შინაარსზე პასუხისმგებელია „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“ (საია). ის შესაძლოა არ ასახავდეს USAID-ის ან აშშ-ის მთავრობის შეხედულებებს.

USAID
ამერიკელი ხალხისგან

საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციამ (საია) 2019 წლის აგვისტოდან მთელი ქვეყნის მასშტაბით დაიწყო პროექტის - „თავისუფალი, სამართლიანი და თანასწორი საარჩევნო პოლიტიკური ციკლი 2019-2022 წლებში“ იმპლემენტაცია. პროექტის ერთ-ერთი მიზანია საარჩევნო გარემოს გაუმჯობესების ხელშეწყობა მონიტორინგისა და მტკიცებულებაზე დაფუძნებული ადვოკატირების გზით. ამის მისაღწევად ორგანიზაცია დააკვირდება მიმდინარე პოლიტიკურ პროცესებს და შეიმუშავებს რეკომენდაციებს, რომლებსაც გააცნობს საზოგადოებას და წარუდგენს გადაწყვეტილების მიმღებ პირებს. ამჟამად წარმოდგენთ №21 ბიულეტენს, სადაც აღწერილია ივნისში განვითარებული ის მოვლენები, რომლებმაც გავლენა მოახდინა პოლიტიკურ გარემოზე.

საარჩევნო რეფორმის მიმოხილვა¹

საქართველოს პარლამენტმა 28 ივნისს, 86 ხმით 3-ის წინააღმდეგ,² საარჩევნო კოდექსში ცვლილებები დაამტკიცა.³ მას საფუძვლად დაედო მმართველ პარტიასა და ოპოზიციას შორის დადებული 19 აპრილის პოლიტიკური შეთანხმება,⁴ რომელიც ევროპული საბჭოს პრეზიდენტის, შარლ მიშელის ინიცირებული მედიაციის პროცესის შედეგად შემუშავდა.

2021 წლის საარჩევნო რეფორმა, *inter alia*, ითვალისწინებს ცვლილებს საარჩევნო სისტემის, საარჩევნო ადმინისტრაციის ინსტიტუციური ჩარჩოს, წინასაარჩევნო კამპანიის, კენჭისყრის პროცესის, მისი შეჯამებისა და საარჩევნო დავების მიმართულებით. ამის მიუხედავად, ვენეციის კომისიისა და ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისის (OSCE/ODIHR) 18 ივნისის ერთობლივ დასკვნაში⁵ წარმოდგენილი რეკომენდაციების ნაწილი კვლავ შეუსრულებელი რჩება,⁶ ხოლო ზოგიერთი ცვლილება დამატებით შეშფოთებას იწვევს.⁷

2020 წლის არჩევნებზე მმართველ პარტიას არაპროპორციულად დიდი წარმომადგენლობა და გავლენები ჰქონდა საარჩევნო ადმინისტრაციაში, განსაკუთრებით, ქვედა დონეზე.⁸ ოპოზიციას მის მიმართ ნდობა არ გააჩნდა.⁹ ამის მიზეზი, პირველ რიგში, სწორედ საარჩევნო ადმინისტრაციის მონყობა და ინსტიტუციური ჩარჩო იყო, რომელიც გამოირიცხავდა ოპოზიციის როლს და ხელს

¹ ეს თავი უცვლელი ფორმით აღებულია შემდეგი წყაროდან: მარიამ ლაცაბიძე, „რას (არ) უნდა ველოდოთ 2 ოქტომბრის არჩევნებისგან?“, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი, 2021 წლის 22 ივნისი, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3zOSRIn>, განახლებულია: 22.07.2021.

² საპარლამენტო ოპოზიციიდან ფრაქციებმა „ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა - გაერთიანებული ოპოზიცია“, „ძალა ერთობაშია“ და „ლელო - პარტნიორობა საქართველოსთვის“ საარჩევნო ცვლილებებს მხარი არ დაუჭირეს.

³ „პარლამენტმა საარჩევნო კოდექსის ცვლილებები 86 ხმით მიიღო“, საქართველოს პარლამენტის ოფიციალური ვებგვერდი, 2021 წლის 28 ივნისი, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3ian3Xb>, განახლებულია: 14.07.2021.

⁴ „სამომავლო გზა საქართველოსთვის“, ევროკავშირის წარმომადგენლობა საქართველოში, ოფიციალური ვებგვერდი, 2021 წლის 19 აპრილი, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3frBggU>, განახლებულია: 14.07.2021.

⁵ Venice Commission, OSCE/ODIHR, *Urgent Joint Opinion on Revised Draft Amendments to the Election Code*, CDL-P (2021)011 (Strasbourg: Council of Europe, 2021), ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3wCLHEX>, განახლებულია: 14.07.2021.

⁶ ვენეციის კომისიისა და ეუთო/ოდირის 2021 წლის 18 ივნისის დასკვნა მომზადდა განახლებული საარჩევნო კანონპროექტის შესაფასებლად და იგი განხილული უნდა იყოს ვენეციის კომისიისა და ეუთო/ოდირის 2021 წლის 30 აპრილის დასკვნასთან ერთობლიობაში, იხ. Venice Commission, OSCE/ODIHR, *Urgent Joint Opinion on Revised Draft Amendments to the Election Code*, para. 7, 8.

⁷ იქვე, para. 15, 17.

⁸ ლაცაბიძე მ, კილურაძე კ, საქართველოს პარლამენტის 2020 წლის არჩევნების სადამკვირვებლო მისია, წინასაარჩევნო გარემოს, არჩევნების დღისა და არჩევნების შემდგომი პერიოდის მონიტორინგის ანგარიში (თბილისი, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, 2021), გვ. 5, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3kfjVMg>, განახლებულია: 14.07.2021.

⁹ იქვე.

უნყობდა მმართველი პარტიის შესაძლებლობების გაძლიერებას.¹⁰ რეფორმის ახალმა წესებმა, შარლ მიშელის დოკუმენტის შესაბამისად, მთლიანად შეცვალა საარჩევნო ადმინისტრაციის ინსტიტუციური ჩარჩო და **ამ არჩევნებისთვის ნევრების რაოდენობა ყველა დონეზე 17-მდე გაზარდა (8 პროფესიული და 9 პარტიული ნიშნით შერეული ნევრი).**¹¹ ვენეციის კომისიისა და ეუთო/ოდირის ერთობლივი შეფასებით, ეს ცვლილება მისაღებია, როგორც კომპრომისული ვარიანტი, თუმცა საარჩევნო ადმინისტრაციის ნევრების რაოდენობა, სასურველია, ნაკლები იყოს.¹² **საია იზიარებს ამ რეკომენდაციას და, იმავდროულად, ემხრობა მომდევნო საპარლამენტო არჩევნებისთვის საარჩევნო ადმინისტრაციის ყველა დონის საარჩევნო კომისიის სრულად პროფესიული ნიშნით, პარტიათა შორის კონსენსუსზე დაფუძნებულ დაკომპლექტებას.**

ცესკოს 7 პროფესიულ ნევრს საქართველოს პრეზიდენტის წარდგინებით ირჩევს საქართველოს პარლამენტი სრული შემადგენლობის არანაკლებ 2/3-ით.¹³ მაღალი კვორუმის შემოღების მიზანია კანდიდატის არჩევა მრავალპარტიული მხარდაჭერით. ცესკოს ნევრისა და თავმჯდომარის არჩევნისას იმოქმედებს **ანტიკრიზისული მექანიზმი.** ეს ნიშნავს, რომ, თუ პირველ ჯერზე ვერ შეგროვდება ხმები, კანდიდატს მეორე (2/3 ხმების უმრავლესობით), მესამე (3/5 ხმების უმრავლესობით), მეოთხე (უბრალო უმრავლესობით) ჯერზე ეყრება კენჭი.¹⁴ ამ მექანიზმის შემოღებას 19 აპრილის შეთანხმება პროცესის ჩიხური მდგომარეობის თავიდან ასაცილებლად ითვალისწინებდა.¹⁵ თუმცა, ეუთო/ოდირისა და ვენეციის კომისიის ერთობლივი მოსაზრებით, **გარდამავალ ეტაპზე კენჭისყრის პროცესის ოთხიდან ერთ კვირამდე შემცირებით, შესაძლოა, ზიანი მიადგეს კანდიდატის დანიშვნისას უმრავლესობასა და ოპოზიციურ პარტიებს შორის კონსენსუსს. შესაბამისად, ეს დებულებები უნდა გადაიხედოს.**¹⁶ საერთაშორისო საზოგადოება მიიჩნევს, რომ ამ ჩანაწერით რისკის ქვეშ დგება რეფორმის წარმატება საარჩევნო ადმინისტრაციაში დაბალანსებული წარმომადგენლობის უზრუნველყოფასთან დაკავშირებით.¹⁷ ანტიკრიზისული მექანიზმი საოლქო კომისიების პროფესიული ნევრების შერჩევის პროცესშიც დადგინდა. იმ შემთხვევაში, თუ საოლქო კომისიის ნევრის შერჩევა ვერ მოხდება ცესკოს ხმების 2/3-ით, დადგენილი წესის შესაბამისად,¹⁸ არჩეულად ჩაითვლება ის კანდიდატი, რომელსაც მხარს დაუჭერს სრული შემადგენლობის უმრავლესობა.¹⁹ საია ყურადღებას ამახვილებს ე.წ. „შარლ მიშელის“ დოკუმენტზე, რომლის მიხედვითაც, საოლქო საარჩევნო კომისიაში პროფესიული ნევრების ასარჩევად საჭირო იქნება ხმათა 2/3.²⁰ აქ გათვალისწინებული არ არის ანტიკრიზისული მექანიზმი. **ამ ჩანაწერის საპირისპიროდ, გადაწყვეტილების მიღებისთვის საჭირო კვორუმის შემცირება კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებს საოლქო კომისიების კონსენსუსზე დაფუძნებული დაკომპლექტების პრინციპს და ეწინააღმდეგება ზემოთ აღნიშნულ შეთანხმებას ოპოზიციასა და ხელისუფლებას შორის.**

ცესკოს ნევრისა და თავმჯდომარის კანდიდატთა წარდგენისას იქმნება პრეზიდენტის დაქვემდებარება

¹⁰ იქვე.

¹¹ საქართველოს საარჩევნო კოდექსის მე-10 მუხლის 1-ლი ნაწილი, მე-12 მუხლის მე-11 ნაწილი, 24-ე მუხლის მე-2 ნაწილი.

¹² Venice Commission, OSCE/ODIHR, *Urgent Joint Opinion on Revised Draft Amendments to the Election Code*, para 19.

¹³ საქართველოს პარლამენტის რეგლამენტი, 204-ე მუხლის მე-4 პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტი.

¹⁴ იქვე, 205-ე მუხლის მე-7 პუნქტი.

¹⁵ „სამომავლო გზა საქართველოსთვის“, *ევროკავშირის წარმომადგენლობა საქართველოში, ოფიციალური ვებგვერდი*, 2021 წლის 19 აპრილი, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3frBggU>, განახლებულია: 14.07.2021.

¹⁶ რეფორმის სამუშაო ჯგუფი 2021 წლის არჩევნებამდე დარჩენილი მცირე პერიოდის გამო ამგვარ მიდგომაზე შეჯერდა, იხ. Venice Commission, OSCE/ODIHR, *Urgent Joint Opinion on Revised Draft Amendments to the Election Code*, para. 21.

¹⁷ იქვე.

¹⁸ თუ კანდიდატების მიერ მიღებულ ხმათა თანაბრობის გამო გამარჯვებული ვერ გამოვლინდება, ამ კანდიდატებს დაუყოვნებლივ ეყრებათ კენჭი მათ შორის გამარჯვებულის გამოსავლენად, ხოლო, თუ გამარჯვებული ისევ ვერ გამოვლინდება, იგი წილისყრით განისაზღვრება. თუ არჩევა კვლავ ვერ მოხერხდება, ტარდება ხელახალი კენჭისყრა, იხ. საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მე-20 მუხლის მე-16 ნაწილი.

¹⁹ იქვე.

²⁰ „სამომავლო გზა საქართველოსთვის“, *ევროკავშირის წარმომადგენლობა საქართველოში, ოფიციალური ვებგვერდი*, 2021 წლის 19 აპრილი, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3frBggU>, განახლებულია: 14.07.2021.

ბარებაში არსებული **საკონკურსო კომისია**.²¹ კომისია კომპლექტდება არასამთავრობო ორგანიზაციების და აკადემიური სფეროს წარმომადგენლებისგან. მას სარეკომენდაციო ფუნქცია აქვს.²² დასკვნაში ეს ინიციატივა პოზიტიურად არის შეფასებული, თუმცა საერთაშორისო ორგანიზაციებმა უფრო მაღალი სანდოობის უზრუნველსაყოფად დამატებითი რეკომენდაციები გამოსცეს.²³ კომიტეტსა და ინტერპარტიულ სამუშაო ჯგუფში განხილვის ფარგლებში, მხარეებმა, ამ რეკომენდაციების შესაბამისად, შეიმუშავეს შემდეგი წესები: ა) ფინანსური და შინაარსობრივი გამჭვირვალობის მაღალი სტანდარტის შემოღება კომისიის წევრი არასამთავრობო ორგანიზაციების მიმართ; ბ) კომისიისთვის კანდიდატებთან გასაუბრების შესაძლებლობის მიცემა; გ) კენჭისყრის შედეგებისა და წევრთა გადაწყვეტილების დასაბუთების შესახებ ინფორმაციის ოქმში ასახვა და მათი საჯარო ხელმისაწვდომობა; დ) პრეზიდენტის უფლებამოსილება, თავი შეიკავოს საკონკურსო კომისიის მიერ წარდგენილი კანდიდატის შერჩევისგან.²⁴ ვენეციის კომისიის და ეუთო/ოდირის რეკომენდაციები ამ ნაწილში შესრულდა.

საიამ პროცესის ხელშეწყობისა და მისი სანდოობის უზრუნველსაყოფად მონაწილეობა მიიღო საკონკურსო კომისიის საქმიანობაში, რომელიც პრეზიდენტის 2021 წლის 1-ლი ივლისის განკარგულებით შეიქმნა.²⁵ პრეზიდენტის გადაწყვეტილებით, კომისია 11 წევრისგან შედგებოდა, რომელთაგან 5 წარმოდგენილი იყო საქართველოში მოქმედი არასამთავრობო ორგანიზაციებიდან, ხოლო 6 - აკადემიური სფეროდან.²⁶ კომისიამ ცესკოს თავმჯდომარის პოზიციაზე უმრავლესობით მხარი დაუჭირა ორ კანდიდატს, ხოლო ცესკოს წევრის პოზიციაზე კომისიამ 5 კანდიდატი დაასახელა. **საიამ თავმჯდომარეობის კანდიდატებიდან ხმა არცერთ მათგანს არ მისცა, ხოლო პროფესიული წევრებიდან 3-ს გამოუცხადა მხარდაჭერა.**²⁷ კომისიის წევრმა სხვა არასამთავრობო ორგანიზაციებმა²⁸ ასევე არცერთ კანდიდატს არ დაუჭირეს მხარი თავმჯდომარის პოზიციაზე.

ბოლო ცვლილებებით გაუქმდა პარტიის მიერ საარჩევნო ადმინისტრაციის წევრის დანიშვნასთან დაკავშირებული პირობები, რომლებიც შეეხებოდა პარტიის მიერ სახელმწიფო დაფინანსების მიღების უფლებას, ასევე წესს, რომლის მიხედვით, „პარტიას უნდა ჰყავდეს პარლამენტის სულ მცირე ერთი წევრი, რომელიც ახორციელებს პარლამენტის წევრის უფლებამოსილებას“, რაც გამორიცხავდა პარტიის ბოიკოტის შესაძლებლობას. საერთაშორისო საზოგადოებამ ამ რეგულაციის ამოღება დადებითად შეაფასა.²⁹ ამის მიუხედავად, **საარჩევნო რეფორმის გარდამავალი დებულება ოპოზიციის მხრიდან სადამსჯელო ხასიათის ინიციატივად აღიქმება, ვინაიდან ოპოზიციური პარტიების უმრავლესობა ცოტა ხნის წინ საპარლამენტო საქმიანობის ბოიკოტის პირობებში მოქმედებდა.** კერძოდ, ზოგადი წესით, ცესკოს არაუმეტეს 9 წევრს პარტიეტის საფუძველზე ნიშნავენ საპარლამენტო არჩევნებში ბარიერგადალახული პარტიები.³⁰ დროებითი მექანიზმის მიხედვით, თუ კვალიფიციური პარტიების რაოდენობა 9-ზე მეტია, ცესკოს წევრის და-

²¹ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მე-12 მუხლის მე-3 ნაწილი.

²² იქვე.

²³ მაგ. სასურველია, რომ საკონკურსო კომისიის წევრობის კრიტერიუმები უზრუნველყოფდეს მრავალფეროვან წევრობას; შეიძლება განხილვოდეს პოლიტიკური პარტიების წარმომადგენელთა ჩართვა, აგრეთვე, გათვალისწინებული იყოს გასაუბრება, გამჭვირვალობის გაზრდა, დასაბუთებული გადაწყვეტილებების მოთხოვნა და გასაჩივრების უფლების მინიჭება იხ. Venice Commission, OSCE/ODIHR, *Urgent Joint Opinion on Revised Draft Amendments to the Election Code*, para 22.

²⁴ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მე-12 მუხლის მე-3, მე-7 და მე-8 მუხლები.

²⁵ საქართველოს პრეზიდენტის 2021 წლის 1-ლი ივლისის N/01/07/01 განკარგულება, საქართველოს პრეზიდენტის ოფიციალური ვებგვერდი, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3wNXikN>, განახლებულია: 14.07.2021.

²⁶ იქვე.

²⁷ „ნიკა სიმონიშვილი - ცესკოს თავმჯდომარის თანამდებობაზე შერჩეული კანდიდატები იმ არჩევნებთან ასოცირდებიან, რომელმაც დიდი უნდობლობა გამოიწვია - კომისიამ მიიღო ცუდი და დაბალი სტანდარტის გადაწყვეტილება“, საინფორმაციო პორტალი „ინტერპრესნიუსი“, 2021 წლის 9 ივლისი, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3rhEBod>, განახლებულია: 14.07.2021.

²⁸ ეს ორგანიზაციებია: „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო“, „სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოება“, „მრავალფეროვანი საქართველო“ და „ინფორმაციის თავისუფლებისა და განვითარების ინსტიტუტი“.

²⁹ Venice Commission, OSCE/ODIHR, *Urgent Joint Opinion on Revised Draft Amendments to the Election Code*, para. 14.

³⁰ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მე-10 მუხლის 1-ლი ნაწილი.

ნიშვნისას უპირატესობა ენიჭება იმ პარტიას, რომელსაც უფრო მეტი საბიუჯეტო დაფინანსება ეკუთვნის.³¹ ოპოზიციის ნაწილმა ეს ნორმა უსამართლოდ მიიჩნია, რადგან ის გამორიცხავს ზოგიერთი ოპოზიციური პარტიის ბიუჯეტის შესაძლებლობას. კერძოდ, ამ რეგულაციით, ორ პარტიას - „ლეიბორისტებს“ და „ევროპულ საქართველოს“ - წაერთვათ შანსი, დაენიშნათ წარმომადგენელი საარჩევნო ადმინისტრაციაში. ვენეციის კომისიის შეფასებით, **გაუგებარია, რას ემსახურება ეს ნორმა, როდესაც რეგულაცია, რომელიც ადმინისტრაციის წევრის დანიშვნას საბიუჯეტო დაფინანსებასა და მანდატის ათვისებას უკავშირებდა, გაუქმდა.**³² შემოთავაზებულ ინვესს საარჩევნო ცვლილებების კიდევ ერთი გარდამავალი დებულება, რომლის მიხედვითაც, თუ 2021 წლის 19 აპრილის მდგომარეობით საპარლამენტო არჩევნებზე პარტიული სიით გასული ყველა დეპუტატი დატოვებს პარტიას და ერთიანად განეწინააღმდეგება სხვა პარტიაში, მაშინ ამ უკანასკნელს ცესკოს ერთი წევრის დანიშვნის უფლება ენიჭება.³³ **საიას შეფასებით, ეს ჩანაწერი მორგებულია ერთ კონკრეტულ შემთხვევაზე³⁴ და არის უსამართლო.**

ზემოაღნიშნული ცვლილებების მიღმა, საოლქო კომისიების დაკომპლექტებისას მნიშვნელოვნად შეიზღუდა პარტიის მიერ საოლქო კომისიის წევრის გამონვევის შესაძლებლობა,³⁵ რითაც ეუთო/ოდირის დიდი ხნის რეკომენდაცია შესრულდა.³⁶ კიდევ ერთი ცვლილება, რომელიც გარდამავალია, გულისხმობს 2021 წლის ოქტომბერში გასამართლი არჩევნებისთვის უფლებამოსილი პარტიების მიერ დანიშნული საოლქო საარჩევნო კომისიების წევრებისთვის საარჩევნო ადმინისტრაციის მოხელის სერტიფიკატის წარდგენის ვალდებულების მოხსნას.³⁷ კანონპროექტის ინიციატორების განმარტებით, ეს, ოპოზიციის თხოვნით, ერთგვარადად, გამოირიცხა საოლქოს დონეზე. პარლამენტმა არ გაითვალისწინა საერთაშორისო საზოგადოების რეკომენდაცია წევრების დანიშვნისას გასაუბრების ჩატარების აუცილებლობის შესახებ. საპარლამენტო სხდომაზე კანონპროექტის ინიციატორმა ისაუბრა კანდიდატთა სიმრავლესა და ბუნებრივ ბარიერებზე, რომლებიც თან ახლავს სავალდებულო გასაუბრების შემოღებას. ამასთან, მისი თქმით, დღეს სამივე დონეზე დანიშვნის ეტაპზე მოქმედებს ნებაყოფლობითი გასაუბრების პრინციპი. **საერთო ჯამში, ვენეციის კომისიისა და ეუთო/ოდირის რეკომენდაცია საოლქო და საუბნო მომწესრიგებელ დებულებებში ცვლილებების შეტანის თაობაზე, რომლითაც უზრუნველყოფილი იქნება, *inter alia*, უპარტიო წევრების გამჭვირვალე და ჭეშმარიტად დამსახურებაზე დაფუძნებული შერჩევის პროცესი, კვლავ შეუსრულებელი რჩება.**³⁸

საიას რეკომენდაციით, იმისთვის, რომ საუბნო საარჩევნო კომისიების შერჩევის ეტაპზე რეგულაციები დაიხვეწოს და გაუმჯობესდეს, საჭიროა: ა) უფრო მკაფიო წესები, რათა ცალსახად გამოირიცხოს საუბნო საარჩევნო კომისიის წევრად იმ პირის არჩევა, რომელიც ბოლო მორიგ არჩევნებში საარჩევნო კომისიის წევრად პოლიტიკური პარტიის მიერ იყო დანიშნული; ბ) პროცესის გაჯანსაღების მიზნით, სასურველია, ქვედა დონეზე გაიზარდოს განაცხადის მიღებისა და განხილვის ვადები.³⁹

შემოთავაზებული ცვლილებებით, **გამკაცრდა კენჭისყრის დღეს ამომრჩევლის ნების კონტროლის რეგულაციები.** აიკრძალა კენჭისყრის შენობიდან 100 მეტრის მანძილზე ადამიანთა შეკრე-

³¹ იქვე.

³² Venice Commission, OSCE/ODIHR, *Urgent Joint Opinion on Revised Draft Amendments to the Election Code*, para. 26.

³³ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, 196¹-ე მუხლის მე-4 ნაწილი.

³⁴ „პატრიოტთა ალიანსის“ რამდენიმე წევრმა დატოვა პარტია და მათ 2021 წლის იანვარში სადეპუტატო უფლებამოსილება პარტია „ევროპელი სოციალისტების“ სახელით მიენიჭათ.

³⁵ იქვე, მე-13 მუხლის მე-4 ნაწილი.

³⁶ Venice Commission, OSCE/ODIHR, *Urgent Joint Opinion on Revised Draft Amendments to the Election Code*, para. 27.

³⁷ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, 196³-ე მუხლი.

³⁸ Venice Commission, OSCE/ODIHR, *Urgent Joint Opinion on Revised Draft Amendments to the Election Code*, para. 15.

³⁹ ცესკოს ოფიციალური მონაცემებით, საარჩევნო კოდექსის მიერ დადგენილი ვადების შესაბამისად, ბოლო არჩევნებზე საუბნო საარჩევნო კომისიების წევრების შესარჩევი კონკურსი 5 დღის ვადაში ჩატარდა, ხოლო ამ განცხადებების განხილვისთვის და 21,942 ვაკანტურ ადგილზე წევრების შერჩევისთვის ასევე ხუთი დღე განისაზღვრა, რაც არასაკმარისია.

ბა, ამომრჩევლის გადაადგილების ფიზიკურად შეფერხება ან მათი აღრიცხვა.⁴⁰ ამასთან, განისაზღვრა ამ ნების აღსრულების მექანიზმი.⁴¹ დარღვევის იდენტიფიცირებისას **პოლიციას უფლება აქვს, მიუთითოს დამრღვევს ამის შესახებ, ხოლო შეუსრულებლობის შემთხვევაში შსს-ს მიერ უფლებამოსილი პირი ადგენს სამართალდარღვევის ოქმს.**⁴² ვენეციის კომისიისა და ეუთო/ოდი-რის რეკომენდაციით, მიზანშეწონილია, აკრძალოს არჩევნების დღეს პარტიული წარმომადგენლების ყოფნა და აგიტაციასთან დაკავშირებული აქტივობები კენჭისყრის შენობებთან, სასურველია, 100 მეტრის დისტანციაზე, იმავდროულად, ზოგადი აკრძალვა დაწესდეს აგიტაციაზე არჩევნებამდე 24 საათით ადრე.⁴³ საია მიესალმება ამ ცვლილებებს, თუმცა, იმის გათვალისწინებით, რომ 2020 წლის არჩევნების დროს ამომრჩევლებზე ზემოქმედების ნეგატიური პრაქტიკა მთელი საქართველოს მასშტაბით გამოვლინდა და ის კენჭისყრის დღის ერთ-ერთი მთავარი გამოწვევა იყო, მიიჩნევს, რომ, დამატებით, საჭიროა ამავე დისტანციაზე ნებისმიერი არაუფლებამოსილი პირის ყოფნის აკრძალვა. გარდა ამისა, **საიას რეკომენდაციაა არჩევნების წინა დღის „სიჩუმის დღედ“ გამოცხადება.** სიჩუმის პერიოდი გულისხმობს კამპანიის ჩატარების აკრძალვას დროის გარკვეულ მონაკვეთში, რათა მოქალაქეებს რეფლექსიის საშუალება მიეცეთ.⁴⁴ ამ დროს ამომრჩევლის დარწმუნება ნებადართული არ არის.⁴⁵ ეს განიხილება, როგორც გაციების ეფექტის მქონე მექანიზმი, რომელმაც ცხელი კამპანიის შემდეგ დაძაბულობა და დაპირისპირება უნდა შეამციროს.⁴⁶ ე.წ. „სიჩუმის პერიოდი“ საქართველოში არ მოქმედებს. მხოლოდ კენჭისყრის დღეს აკრძალულია კენჭისყრის შენობაში აგიტაცია⁴⁷ და წინასაარჩევნო ფასიანი ან/და უფასო რეკლამის განთავსება ტელევიზიისა და რადიოს ეთერში,⁴⁸ რაც არასაკმარისია.

კენჭისყრის პროცესის, მისი შეჯამებისა და საარჩევნო დავების მიმართულებით აღსანიშნავია ზოგიერთი პოზიტიური ცვლილება, როგორცაა, მათ შორის, საუბნო კომისიების მიერ კენჭისყრის შედეგების შემაჯამებელ ოქმში ცვლილებების შეტანის აკრძალვა (საუბნო საარჩევნო კომისიის ბეჭდის დალუქვისა და მასზე ყველა კომისიის წევრის ხელმოწერის შემდეგ შესწორების ოქმის შედგენის დაუშვებლობა),⁴⁹ ხოლო საოლქოს მიერ ცვლილების შეტანის შემთხვევაში - ხელახლა გადათვლის ვალდებულების განსაზღვრა,⁵⁰ საოლქო კომისიაში საჩივრის ელექტრონული ფორმით წარდგენის შესაძლებლობა,⁵¹ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმის შედგენაზე უარის სასამართლოში გასაჩივრების უფლება.⁵²

თუმცა, ზოგიერთი ცვლილება, შესაძლოა, პრობლემური აღმოჩნდეს. მაგალითად, შემოთავაზებული რედაქციით, **მოდავე პირთა წრე იზღუდება.** კერძოდ, საარჩევნო კომისიაში განცხადების/საჩივრის შეტანის უფლება აქვს მხოლოდ მას, ვინც რეგისტრირებულია ცესკოს საარჩევნო დავებზე უფლებამოსილების მქონე პირთა ელექტრონულ რეესტრში.⁵³ საიას შეფასებით, პროცედურები უფრო მოქნილი იქნება, თუ გასაჩივრების უფლებამოსილებას საჩივრის წარდგენისას დაადასტურებენ. **მნიშვნელოვანია, რომ რეესტრის შექმნამ გასაჩივრებასთან დაკავშირებით დამატებითი ბარიერი არ წარმოშვას.**

⁴⁰ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, 45-ე მუხლის მე-12 ნაწილი.

⁴¹ იქვე.

⁴² იქვე, 93-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი.

⁴³ Venice Commission, OSCE/ODIHR, *Joint Urgent Opinion on Draft Amendments to the Election Code*, CDLPI(2021)005 (Strasbourg: Council of Europe, 2021), para. 56, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3hFok4R>, განახლებულია: 14.07.2021.

⁴⁴ ტალიური ლ, ალავერდაშვილი გ, *ამომრჩევლის ნების თავისუფალი გამოვლინების გარანტიები* (თბილისი, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, 2020), გვ. 5, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/2U65saA>, განახლებულია: 14.07.2021.

⁴⁵ იქვე.

⁴⁶ იქვე.

⁴⁷ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, 45-ე მუხლის მე-11 ნაწილი.

⁴⁸ იქვე, 51-ე მუხლის მე-16 ნაწილი.

⁴⁹ იქვე, 70-ე მუხლის მე-4¹ ნაწილი.

⁵⁰ შემაჯამებელ ოქმში მონაცემების შესწორება დასაშვებია საოლქოს განკარგულებით, თუმცა ასეთ შემთხვევაში უნდა გაიხსნას ყუთი და გადაითვალოს შედეგები, იხ. იქვე, 75-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი.

⁵¹ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, 77-ე მუხლის მე-5³ ნაწილი.

⁵² იქვე, 79-ე მუხლის მე-9 ნაწილი.

⁵³ იქვე, 78-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი.

სხვა შემთხვევებში ცვლილებები ვერ პასუხობს გამონვევებს და არასაკმარისია. მაგალითად, საარჩევნო დავების გასაჩივრებისა და საქმის განხილვის კანონმდებლობით დადგენილი ვადები 4 დღემდე გაიზარდა. თუმცა, შემოთავაზებული რედაქციით, საუბნო და საოლქო კომისიებში ხელმძღვანელი პირების გადანყვეტილებების გასაჩივრების ვადა იგივე დარჩა.⁵⁴ **საია მიიჩნევს, რომ შემოთავაზებული ვადები გასაჩივრების ნაწილში კვლავ მცირეა.** საჭიროა, სააპელაციო წესით გასაჩივრების პერიოდი გაიზარდოს 2, სხვა ვადები კი - 3 კალენდარულ დღემდე. ეუთოს შეფასებითაც, აუცილებელია გასაჩივრების, მათ შორის, საჩივრის წარდგენის ვადების გახანგრძლივება, ასევე იმის უზრუნველყოფა, რომ ტექნიკური ხასიათის ფორმალობებმა არ შეაფერხოს პროცესი.⁵⁵

არასაკმარისია ცვლილება ბიულეტენების გადათვლის შესახებ, რომლის მიხედვითაც, საუბნო საარჩევნო კომისია ვალდებულია, ხელახლა დათვალოს კენჭისყრის შედეგები იმ შემთხვევაში, თუ მას არ ახლავს შესწორების ოქმი, გადასწორებულია სუბიექტების მიერ მიღებული ხმები, ამომრჩეველთა რაოდენობა ან/და ბათილი ბიულეტენების რაოდენობა.⁵⁶ **საია მიიჩნევს, რომ საუბნო კომისიას ხელახლა გადათვლის ვალდებულება უნდა ეკისრებოდეს მაშინაც, როდესაც ფიქსირდება დისბალანსი.** ერთი ბიულეტენის ნაკლებობამაც კი, შესაძლოა, ეჭვქვეშ დააყენოს უბნის შედეგები.

დადგინდა ქვეყნის მასშტაბით უბნების 10%-ის სავალდებულო გადათვლის წესი⁵⁷ და განისაზღვრა **ცესკოს უფლებამოსილების ფარგლებში საკონსულტაციო ჯგუფის შექმნა.**⁵⁸ საკონსულტაციო ჯგუფის ძირითადი ფუნქციაა კენჭისყრის შედეგების ხელახლა დათვლის პროცესზე დაკვირვება და რეკომენდაციების შემუშავება.⁵⁹ მისი დებულება განისაზღვრება ცესკოს დადგენილებით,⁶⁰ ხოლო შემადგენლობას განკარგულებით ამტკიცებს ცესკო.⁶¹ საკონსულტაციო ჯგუფი იქმნება საარჩევნო პერიოდით, არანაკლებ 9 და არაუმეტეს 15 წევრის შემადგენლობით.⁶² მასში შედიან საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის წარმომადგენელი, დამკვირვებელი ორგანიზაციების მიერ შერჩეული საერთაშორისო ან/და ადგილობრივი ექსპერტები.⁶³ ვენეციის კომისიამ და ეუთო/ოდირმა არადაამაკმაყოფილებლად მიიჩნიეს ის გარემოება, რომ შემადგენლობასა და ფუნქციებს ცესკო ამტკიცებს განკარგულებით.⁶⁴ მათი შეფასებით, ეს კანონით უნდა იყოს დარეგულირებული.⁶⁵ ინიციატორების განმარტებით, კომიტეტმა განიხილა ვადები, შემადგენლობა, ფუნქციები და ისინი, შეძლებისდაგვარად, დეტალურად განერა კანონში. ამით ვენეციის კომისიისა და ეუთო/ოდირის რეკომენდაციები დიდწილად შესრულდა.

ცვლილებები შეეხო გენდერულ კვოტირებას და ამ ნაწილში მანდატის გაუქმების საკითხი განისაზღვრა. ეს ნიშნავს, რომ პარტიულ სიაში ვაკანტური ადგილის წარმოშობის შემთხვევაში მას იკავებს მისი მომდევნო იმავე სექსის წარმომადგენელი, ხოლო თუ წარდგენილ პარტიულ სიაში აღარ არის იმავე სექსის წევრობის კანდიდატი, მაშინ მანდატი უქმდება.⁶⁶ ამ წესის შემოტანა საჭირო გახდა მას შემდეგ, რაც 2020 წლის არჩევნებზე, მიუხედავად დადგენილი კვოტებისა, პარტიებმა „გირჩი“ და „პატრიოტთა ალიანსი“ გამოიყენეს კანონში დატოვებული სიცარიელე, გვერდი აუარეს გენდერული კვოტირების მოთხოვნას და, ქალის ნაცვლად, მანდატი მამაკაცს მიაკუთვნეს. ამ პოზიტიური ცვლილების მიუხედავად, **2021 წლის რეფორმამ არსებითად შეცვალა ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების პროპორციულ სიებში სქესთა თანაფარდობა.** განისაზღვრა,

⁵⁴ იქვე, 77-ე მუხლის მე-2 ნაწილი.

⁵⁵ Venice Commission, OSCE/ODIHR, *Urgent Joint Opinion on Revised Draft Amendments to the Election Code*, para. 16.

⁵⁶ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, 21-ე მუხლის „დ1“ ქვეპუნქტი.

⁵⁷ ეს ცვლილება შარლ მიშელის 19 აპრილის შეთანხმების შესაბამისად დამტკიცდა.

⁵⁸ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მე-16¹ მუხლის მე-3 ნაწილი.

⁵⁹ იქვე.

⁶⁰ ამისთვის ცესკოს 2/3 ხმათა უმრავლესობა იქნება საჭირო.

⁶¹ საქართველოს საარჩევნო კოდექსი, მე-16¹ მუხლის 1-ლი ნაწილი.

⁶² იქვე, მე-2 ნაწილი.

⁶³ იქვე.

⁶⁴ Venice Commission, OSCE/ODIHR, *Urgent Joint Opinion on Revised Draft Amendments to the Election Code*, para. 29.

⁶⁵ იქვე.

⁶⁶ საქართველოს საარჩევნო კოდექსის 203-ე მუხლის მე-6 ნაწილი.

რომ პარტიულ სიაში ყოველი სამი კანდიდატიდან ერთი მაინც უნდა იყოს განსხვავებული სქესის.⁶⁷ ამით მნიშვნელოვნად გაუარესდა საარჩევნო კოდექსის არსებული ნორმა, რომელიც პარტიებს ავალდებულებდა, პარტიულ სიაში ყოველი მეორე კანდიდატი განსხვავებული სქესის ყოფილიყო. საია ნეგატიურად აფასებს ამ ნაბიჯს და მიიჩნევს, რომ ამით ქალთა წარმომადგენლობა ადგილობრივ დონეზე შესუსტდება, ხოლო უთანასწორობა გაიზრდება.

მნიშვნელოვანი სიახლე, რომელსაც ეს ცვლილებები ითვალისწინებს, არის 2021 წლის არჩევნებისთვის ელექტრონული ტექნოლოგიების პილოტირება. ცესკო უფლებამოსილია, ამომრჩეველთა რეგისტრაციის, ხმის მიცემის, ხმების დათვლისა და შედეგების შემაჯამებელი ოქმის შედგენის პროცედურები განახორციელოს ელექტრონული საშუალებებით, მათ შორის, ფოტოსაძიებო სისტემის, ხმის დათვლის ვიდეოფიქსაციის, საარჩევნო ბიულეტენების სკანირებისა და ბარკოდიანი საარჩევნო ბიულეტენების მეშვეობით.⁶⁸ ელექტრონული საშუალებების გამოყენების წესი და პირობები და იმ საარჩევნო ოლქების ჩამონათვალი, სადაც არჩევნები ამგვარი ფორმით ჩატარდება, განისაზღვრება ცესკოს დადგენილებით.⁶⁹

2021 წლის 12 ივნისს ახალი ტექნოლოგიების გამოყენებით ცესკოში არჩევნების სიმულაცია გაიმართა.⁷⁰ კენჭისყრას დააკვირდნენ არასამთავრობო ორგანიზაციების, პოლიტიკური პარტიებისა და მედიის წარმომადგენლები.⁷¹ საია პროცესში დამკვირვებლის სტატუსით ჩაერთო. ელექტრონული არჩევნების სიმულაციაზე დაკვირვების შედეგად, საიამ ცესკოს წარუდგინა რეკომენდაციები, რომელთა მიხედვით, სასურველია: ა) პილოტირებისას ყველა უბანზე IT მომსახურება იყოს უზრუნველყოფილი; ბ) გადაიხედოს საუბნო კომისიის წევრების ფუნქციები; გ) ყურადღება დაეთმოს საუბნო კომისიების წევრების გადამზადებას; დ) ტექნოლოგიებმა არ გამოიცილოს ადამიანური ფაქტორი; ე) გაანალიზდეს ამომრჩევლის ნების კონტროლის რისკები. ეუთო/ოდირის და ვენეციის კომისიის რეკომენდაციით, ელექტრონული ტექნოლოგიების პილოტირებისას, აუცილებელია, ყურადღება მიექცეს დროის ფაქტორს. შესაბამისად, ზოგიერთი ტექნოლოგიის გამოყენება მიზანშეწონილია მხოლოდ შემდეგი არჩევნებისთვის.⁷²

რეფორმა ასევე ითვალისწინებს საარჩევნო სისტემის ცვლილებას ადგილობრივ დონეზე, რომელიც, 19 აპრილის შეთანხმების შესაბამისად, განისაზღვრა შემდეგნაირად: პროპორციული და მაჟორიტარული მანდატების 4/1 პროპორცია - ხუთ დიდ ქალაქში და 2/1 პროპორცია - ყველა დანარჩენში.⁷³ ამასთან, პროპორციულ სისტემაში რეგიონებში 3%-იანი, ხოლო თბილისში 2.5%-იანი ბარიერი დაწესდა. საიას შეფასებით, ეს მოდელი ვერ უზრუნველყოფს ამომრჩევლის განწყობის სათანადოდ ასახვას და იწვევს საკრებულოებში არაპროპორციულ წარმომადგენლობას. საია საუკეთესო ვერსიად მოიაზრებს ერთ გადაცემად ხმას. პრიორიტეტულია ასევე სრულად პროპორციული სისტემაა, თუმცა იმ პირობებში, როდესაც შარლ მიშელის დოკუმენტით არჩევანი შერეულ სისტემაზე გაკეთდა, ორგანიზაცია საუკეთესო ვარიანტად მიიჩნევს დამოკიდებულ მოდელს. ასეთ შემთხვევაში სხვადასხვა პრინციპით მიღებული შედეგები ერთმანეთზე ახდენს გავლენას და მის პროპორციულობას უზრუნველყოფს.⁷⁴

⁶⁷ იქვე, მე-8 ნაწილი.

⁶⁸ იქვე, 203²-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი.

⁶⁹ იქვე, მე-2 ნაწილი.

⁷⁰ ცენტრალური საარჩევნო კომისიის ოფიციალური Facebook-გვერდი, 2021 წლის 12 ივნისი, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3kfNayl>, განახლებულია: 14.07.2021.

⁷¹ იქვე.

⁷² Venice Commission, OSCE/ODIHR, Urgent Joint Opinion on Revised Draft Amendments to the Election Code, para. 16.

⁷³ თბილისის, ბათუმის, ქუთაისის, რუსთავისა და ფოთის საარჩევნო ოლქში მაჟორიტარულსა და პროპორციულს შორის პროპორცია 1/4-ია, დანარჩენში - 1/2.

⁷⁴ შერეული საარჩევნო სისტემის „გერმანული მოდელი“ შერეული წევრობის პროპორციული, დამოკიდებული (Mixed-member proportional) საარჩევნო სისტემის ტიპს წარმოადგენს. იგი ამომრჩეველს აძლევს საშუალებას, აირჩიოს როგორც მაჟორიტარი დეპუტატი, ისე პარტიული სია. პარლამენტში კი პარტიებს/საარჩევნო ბლოკებს შორის ადგილების განაწილების განმსაზღვრელი არის პროპორციული სისტემის საფუძველზე მიღებული ხმები, იხ. წვერაიძე თ, საარჩევნო სისტემების მიმოხილვა (თბილისი, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, 2020), გვ. 13, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3i9LDHC>, განახლებულია: 14.07.2021.

2021 წლის საარჩევნო რეფორმა იმედისმომცემია, თუმცა ის სათანადოდ ვერ პასუხობს არსებულ გამოწვევებს, ვინაიდან ცვლილებები არსებითად არ ცვლის თამაშის წესებს. ამის ნათელი მაგალითია შერეული საარჩევნო სისტემის შენარჩუნება ადგილობრივ დონეზე, სადაც მაჟორიტარული კომპონენტი ჯერ კიდევ მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს. **შემოთავაზებული პროპორციები ცალსახად ვერ უზრუნველყოფს პოლარიზაციის შემცირებას და ინსტიტუციონალიზებულ პოლიტიკაში საზოგადოების ფართო ფენების ჩართულობას.** გარდამავალ ეტაპზე ისეთი სისტემის შემოღება, სადაც მანდატის განაწილებას განსაზღვრავს პროპორციული სისტემის საფუძველზე მიღებული ხმები, უფრო ხელშესახებ ცვლილებებს გამოიწვევდა. ამის გარდა, საარჩევნო ადმინისტრაციაში მხოლოდ პარტიული წევრების რაოდენობის გაზრდა და კონსენსუსზე ორიენტირებული დანიშვნის წესის შემოღება ვერ უზრუნველყოფს საარჩევნო ადმინისტრაციის ნდობის ამაღლებას. **აქ გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება საოლქო და საუბნო საარჩევნო კომისიებში უპარტიო წევრების გამჭვირვალე და დამსახურებაზე დაფუძნებული დანიშვნის პროცესს.**

ზოგიერთი ცვლილება ტოვებს მანიპულაციის შესაძლებლობას ან/და აუარესებს არსებულ ვითარებას. მათ შორისაა: გარდამავალ ეტაპზე ცესკოს თავმჯდომარის და წევრების დანიშვნის პროცესში კენჭისყრის შემქმნელობითი ვადების დაწესება და ისეთი პირობების შენარჩუნება, რომლებიც *de facto* გამორიცხავს ბოიკოტს; ასევე, ცესკოს წევრის დანიშვნისას ნორმის ერთ კონკრეტულ შემთხვევაზე მორგება; ჩამკეტი მექანიზმის განსაზღვრა საოლქოს დონეზე; კენჭისყრის დღის და საარჩევნო დავების არასაკმარისად დარეგულირება. **ამასთან, ცალკეული სიახლე აუარესებს არსებულ მდგომარეობას, როგორცაა, მაგალითად, გენდერული კვოტირების თანაფარდობის შემცირება ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნებში.**

სხვა ცვლილებებიც, რომლებიც უკავშირდება წინასაარჩევნო გარემოს, აჩენს განცდას, რომ არის სპორადული და საკვანძო მნიშვნელობის საკითხებს გვერდს უვლის. ბოლო რამდენიმე არჩევნებმა აჩვენა, რომ ერთ-ერთი გამოწვევა არჩევნების მშვიდ და წყნარ გარემოში ჩატარებაა, სადაც ამომრჩევლებს მიეცემა შესაძლებლობა, რაციონალური, განვითარების ხედვებზე დაფუძნებული არჩევანი გააკეთონ. პარტიების რესურსი კი მუდმივად იმისკენაა მიმართული, მოქალაქეებს გადაწყვეტილების მიღება დაძაბულ, დაშინებისა და ზეგავლენის პირობებში მოუწიოთ. ამ კუთხით რეგულაციების გამკაცრება მისასაღებელი, თუმცა არასაკმარისია, რადგან ის გვერდს უვლის ამ პრობლემის გადაჭრის ყველაზე ქმედითი მექანიზმის შემოღებას - არჩევნების წინა დღის სიჩუმის დღედ გამოცხადებას, რა დროსაც დაუშვებელი იქნება ამომრჩევლის დარწმუნება. ამასთან, კანონი არ ითვალისწინებს ისეთი ნორმას, რომელიც პირდაპირ აუკრძალავდა არაუფლებამოსილ პირებს საარჩევნო უბნის პერიმეტრზე ყოფნას.

შედეგად, საარჩევნო კანონმდებლობის ინსტიტუციური და პროცედურული რეფორმის საჭიროება კვლავ დგება დღის წესრიგში. რეალური ცვლილებები მაჟორიტარიზმს გარდაქმნის კონსენსუალურ დემოკრატიადა და უფრო სამართლიან და თანასწორ პირობებს ქმნის პარტიებისთვის. ასეთ ვითარებაში მათ მოუწევდათ თავიანთი სტრატეგიების გადახედვა, ამომრჩევლის მხარდაჭერის მოსაპოვებლად ქცევის შეცვლა და ახალ რეალობაზე მორგება. შესაბამისად, ეს არჩევნები იქნებოდა უკეთესი, ვიდრე წინა წლებში იყო.

კანონპროექტი პოლიტიკური პარტიების სახელმწიფო დაფინანსების შესახებ

22 ივნისს პარლამენტმა მესამე მოსმენით მიიღო კანონპროექტი, რომელიც პარლამენტის ბოიკოტის რეჟიმში მყოფი პარტიებისთვის სახელმწიფო დაფინანსების შეწყვეტას ან შეჩერებას ითვალისწინებდა.⁷⁵ მოცემული რეგულაციით, პარტია სახელმწიფო ბიუჯეტიდან დაფინანსებას მიიღებს შესაბამისი მოწვევის პარლამენტის მიერ უფლებამოსილების შექმნის მეორე დღიდან მო-

⁷⁵ „პარლამენტმა პარტიების დაფინანსების შეზღუდვაზე კანონპროექტი დაამტკიცა“, *საინფორმაციო პორტალი „on.ge“*, 2021 წლის 22 ივნისი, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3wU6aFn>, განახლებულია: 20.07.2021.

მდევნო მონვევის პარლამენტის მიერ სრული უფლებამოსილების შექმნის დღემდე; გარდა ამისა, პარტია ვერ მიიღებს დაფინანსებას, თუ მისი წევრების ფაქტობრივი რაოდენობა მის მიერ მიღებული მანდატების ნახევრამდე მაინც შემცირდება; ამასთანავე, კანონპროექტის მიღებით, იმ პარტიებს, რომლებმაც ამ კანონის ამოქმედებამდე დაკარგეს პარლამენტის 2020 წლის არჩევნების საფუძველზე მოპოვებული დაფინანსების მიღების შესაძლებლობა, ეს უფლება ამ კანონის ამოქმედებისთანავე აღუდგათ.⁷⁶ კანონის ამოქმედება 2022 წლის 1-ლ თებერვლამდე გადაიდო.

საიამ პარლამენტის იურიდიულ საკითხთა კომიტეტის წევრებს მიმართვა გაუგზავნა, სადაც დეპუტატებს პოლიტიკური პარტიების კანონსა და საარჩევნო კოდექსში დაგეგმილი ცვლილებების გადახედვისკენ მოუწოდა.⁷⁷ ორგანიზაციის მოსაზრებით, მნიშვნელოვანი იყო კანონპროექტთან დაკავშირებით ვენეციის კომისიისა და ეუთო/ოდირის კრიტიკის გათვალისწინება, რომლის მიხედვით, პარტიებისთვის სახელმწიფო დაფინანსების შეწყვეტა საფრთხეს უქმნიდა მათი საქმიანობის გაგრძელების შესაძლებლობას და, ზოგადად, პარტიულ პლურალიზმს.⁷⁸ როგორც ამ დასკვნით, ისე ე.წ. „შარლ მიშელის დოკუმენტი“ რეკომენდებული იყო, მხარეებს ამ კანონპროექტისთვის გადაეხედათ. თუმცა, ეს ასე არ მოხდა. ვითარება ვერც კანონის ამოქმედების მომავალი წლისთვის გადადებამ შეცვალა. საიას აზრით, დეპუტატების მიერ პლენარული სხდომების არასაპატიო მიზეზით გაცდენისთვის პარტიის სანქცირება არაპროპორციული მეთოდი იყო მაშინ, როდესაც, პარლამენტის რეგლამენტით, სხდომების გაცდენისათვის პასუხისმგებლობა ისედაც ეკისრებოდა უშუალოდ დეპუტატს.⁷⁹ ორგანიზაცია არ დაეთანხმა ინიციატორის მიერ კანონპროექტის დასაბუთებას საბოტაჟის თავიდან აცილებასთან დაკავშირებით. საიას აზრით, „[საბოტაჟის] სამართლებრივი შემადგენლობა, ისევე, როგორც მისი განსხვავება ბოიკოტისგან, დაუსაბუთებელი იყო“.⁸⁰

31 ოქტომბრის არჩევნების შედეგების შემსწავლელი პარლამენტის დროებითი საგამოძიებო კომისია

3-4 ივნისს პარლამენტის დროებითმა საგამოძიებო კომისიამ შერჩეული ყველაზე პრობლემური 38 უბნიდან 20 გადათვალა.⁸¹ კომისიის თავმჯდომარემ გივი მიქანაძემ აღნიშნა, რომ მათ ვერ აღმოაჩინეს ისეთი დარღვევები, რომლებიც არჩევნების შედეგებზე არსებით ზეგავლენას მოახდენდა.⁸² თუმცა, დაფიქსირდა ტექნიკური ხარვეზები, რომლებთან დაკავშირებითაც კომისიამ სხდომაზე მიიწვია საარჩევნო უბნების წარმომადგენლები, ცესკოს თავმჯდომარე და ის ოთხი არასამთავრობო ორგანიზაცია, რომლებსაც 2020 წლის საპარლამენტო არჩევნებზე ყველაზე ბევრი დამკვირვებელი ჰყავდა. ესენი იყვნენ: საია, „სამართლიანი არჩევნები“, „საერთაშორისო გამჭვირვალობა - საქართველო“ და „მრავალეროვანი საქართველო“.⁸³

კომისიამ ვერც გასაუბრებების შედეგად გამოავლინა არსებითი ხარვეზები, რომლებიც არჩევნ-

⁷⁶ „საქართველოს ორგანული კანონი „მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანებების შესახებ“ საქართველოს ორგანულ კანონში ცვლილების შეტანის თაობაზე“, კანონპროექტი, საქართველოს პარლამენტის ოფიციალური ვებგვერდი, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/36OXs0G>, განახლებულია: 20.07.2021.

⁷⁷ „საია პარლამენტის წევრებს მიმართავს, არ დაარღვიონ „შარლ მიშელის შეთანხმების“ პირობები“, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი, 2021 წლის 9 ივნისი, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/2TnjwMJ>, განახლებულია: 20.07.2021.

⁷⁸ „მიმართვა საქართველოს პარლამენტის იურიდიულ საკითხთა კომიტეტის წევრებს“, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ვებგვერდი, 2021 წლის 9 ივნისი, გვ. 1, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3eB0zgJ>, განახლებულია: 20.07.2021.

⁷⁹ იქვე, გვ. 2.

⁸⁰ იქვე.

⁸¹ „დროებითმა საგამოძიებო კომისიამ შემთხვევითი შერჩევის პრინციპით გამოვლენილი უბნების ბიულეტენების გადათვლა დაასრულა“, საქართველოს პარლამენტის ოფიციალური ვებგვერდი, 2021 წლის 4 ივნისი, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/2UmWczg>, განახლებულია: 20.07.2021.

⁸² „პარლამენტის დროებითი საგამოძიებო კომისია 33 პირის ახსნა-განმარტებას მოისმენს“, საქართველოს პარლამენტის ოფიციალური ვებგვერდი, 2021 წლის 7 ივნისი, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/2Usawq4>, განახლებულია: 20.07.2021.

⁸³ იქვე.

ბის შედეგებზე გავლენას იქონიებდა.⁸⁴ გამოკვეთილი ხარვეზების მომავალში გამეორების თავიდან ასაცილებლად მან ცესკოსთვის კონკრეტული რეკომენდაციების მიცემა გადაწყვიტა.⁸⁵

საერთაშორისო პარტნიორების ვიზიტები საქართველოში

ივნისში საქართველოში რამდენიმე მაღალი დონის ვიზიტი განხორციელდა.

2-3 ივნისს საქართველოს ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის (PACE) მონიტორინგის კომიტეტის წარმომადგენლები ეწვივნენ.⁸⁶ ისინი სამოქალაქო საზოგადოებას, ხელისუფლებისა და საპარლამენტო ოპოზიციის წევრებს შეხვდნენ.⁸⁷ მხარეებმა 19 აპრილის შეთანხმების შესრულებაზე იმსჯელეს და ხაზი გაუსვეს საარჩევნო და სასამართლო რეფორმებში ვენეციის კომისიის რეკომენდაციების გათვალისწინების მნიშვნელობას.⁸⁸

2-4 ივნისს საქართველოს, სენატორ ჯინ შაჰინის ხელმძღვანელობითა და სენატორ რობ პორტმანის მონაწილეობით, აშშ-ის კონგრესის დელეგაცია ეწვია.⁸⁹ ვიზიტის ფარგლებში სენატორები ხელისუფლებისა და არასამთავრობო სექტორის წარმომადგენლებს, ასევე საპარლამენტო ოპოზიციური პარტიების ლიდერებს შეხვდნენ.⁹⁰ ხელისუფლებასთან შეხვედრაზე სტუმრებმა განიხილეს თავისუფალი და სამართლიანი არჩევნების უზრუნველყოფის, საარჩევნო რეფორმის განხორციელების საკითხები, ასევე 19 აპრილის შეთანხმების შესრულების მნიშვნელობა.⁹¹

14-16 ივნისს საქართველოს ეუთოს გენერალური მდივანი ჰელგა მარია შმიდი ეწვია.⁹² ის ვიზიტის ფარგლებში ხელისუფლების წარმომადგენლებს შეხვდა. მხარეებმა, მათ შორის, მომავალი ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების შესახებ ისაუბრეს.⁹³ გენერალურმა მდივანმა შეხვედრა სამოქალაქო საზოგადოებასთანაც გამართა და მათთან საქართველოში მიმდინარე პოლიტიკური პროცესები განიხილა.⁹⁴

⁸⁴ „დროებითა საგამოძიებო კომისიამ ოთხი საარჩევნო უბნის კომისიის წევრების და საარჩევნო ოლქების თავმჯდომარეების გამოკითხვა დაასრულა“, საქართველოს პარლამენტის ოფიციალური ვებგვერდი, 2021 წლის 18 ივნისი, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/36QJwmN>, განახლებულია: 20.07.2021.

⁸⁵ „გივი მიქანაძე: „პარლამენტის დროებითი საგამოძიებო კომისია ცენტრალურ საარჩევნო კომისიას კონკრეტული რეკომენდაციებით მიმართავს“, საქართველოს პარლამენტის ოფიციალური ვებგვერდი, 2021 წლის 30 ივნისი, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3kiETDc>, განახლებულია: 20.07.2021.

⁸⁶ „PACE-ის თანამომხსენებლები საქართველოს სტუმრობენ“, საინფორმაციო პორტალი „Civil.ge“, 2021 წლის 2 ივნისი, ხელმისაწვდომია: <https://civil.ge/ka/archives/424593>, განახლებულია: 20.07.2021.

⁸⁷ იქვე; „საპარლამენტო ოპოზიციის წევრები PACE-ს მონიტორინგის კომიტეტის წევრებს შეხვდნენ“, საქართველოს პარლამენტის ოფიციალური ვებგვერდი, 2021 წლის 3 ივნისი, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3rjEzfl>, განახლებულია: 20.07.2021.

⁸⁸ „PACE-ის თანამომხსენებლები საქართველოს სტუმრობენ“, საინფორმაციო პორტალი „Civil.ge“.

⁸⁹ „ამერიკელი სენატორების საქართველოში ვიზიტი დაიწყო“, საინფორმაციო პორტალი „Civil.ge“, 2021 წლის 3 ივნისი, ხელმისაწვდომია: <https://civil.ge/ka/archives/424756>, განახლებულია: 20.07.2021.

⁹⁰ იქვე.

⁹¹ „ამერიკელი სენატორები რუსული ოკუპაციის, საქართველოს დასავლეთში ინტეგრაციის და რეფორმების შესახებ“, საინფორმაციო პორტალი „Civil.ge“, 2021 წლის 4 ივნისი, ხელმისაწვდომია: <https://civil.ge/ka/archives/425176>, განახლებულია: 20.07.2021.

⁹² „ეუთოს გენერალური მდივანი იწყებს საქართველოში ვიზიტს“, საინფორმაციო პორტალი „რადიო თავისუფლება“, 2021 წლის 17 ივნისი, ხელმისაწვდომია: <https://www.radiotavisupleba.ge/a/31305908.html>, განახლებულია: 20.07.2021.

⁹³ „ეუთოს გენერალური მდივანი საქართველოს ხელმძღვანელ პირებს შეხვდა“, საინფორმაციო პორტალი „Civil.ge“, 2021 წლის 15 ივნისი, ხელმისაწვდომია: <https://civil.ge/ka/archives/427628>, განახლებულია: 20.07.2021.

⁹⁴ „ეუთოს გენერალური მდივანი იწყებს საქართველოში ვიზიტს“, საინფორმაციო პორტალი „რადიო თავისუფლება“.